szavait segítő jelentőségteljes, de sose túlzó mozdulatokkal közöl. Kovács János II. Karvezetőjének tisztességére figyelhetünk fel.

A bevezető, Antigonéval folytatott párbeszéd során Jani Ildikó Iszméneje olyan erőtlen, hogy ez a jelenet teljesen egyoldalúvá válik. Második jelenetükre azonban szerencsésen magára talál, míg előbb nem tudhatjuk, kicsoda, mit akar, mit nem, itt már ő az ártatlanul, sőt tudatlanul, de vállaltan elítélt leány. Még egyenetlenebb Hegedűs D. Géza Haimonja, s nem kapjuk meg tőle az e fiatalember képviselte jelet, a makacs igazságérzetet, inkább csak a makacsságot, az igazságérzet sugárzása nélkül. Martin Márta két évvel ezelőtti, miskolci Elektra-alakítására emlékezve, most vártam Euridikeként való megjelenését, azonban pompázatos jelmeze ellenére is alig lehetett észrevenni a színpadon.

Kreón alakítója Szabó Sándor. Bizonyára érdekes lett volna találkozása ezzel a szereppel, ha létrejön a találkozás. Azonban nem jött létre. Talán egyáltalán nem Szabó Sándornak való a szerep, vagy indiszponált volt a bemutató estéjén, de semmi olyan érzelmet nem keltett a nézőtéren, amilyent Kreón kelthetett volna. Sem gyűlöletet, sem lázadáskészséget, sem szánalmat később, s a váratlan rendezői megoldást az előadás végén, hogy katonák tőrüket emelik Kreónra, így nem tudtuk mire vélni. Miért kéne Kreónt leszúrni? Egyáltalán, miért kéne vele bármit csinálni?

Aki mindvégig jel, Hámori Ildikó Antigonéja. Törékeny, de bátor alakja együttérzést keltő; szelíd, de elszánt vonásai, ha meg sem szólal is, tudjuk, mit takarnak. Tisztán, nyíltan elmondott búcsúmonológjában minden önma-gát feláldozó, az élet mindenkinek kijáró örömeiből már mit sem kapó, a másokért sírba induló beszélt. Itt megláthattuk, milyen az, ha valaki az egész világból egy részt felvállal. S ráébredhettünk, hogy fel kell vállalnunk egy részt, ezzel tartozunk egymásnak. Magunkra maradtunk, mikor kiment.

Szophoklész: Antigoné (Szegedi Szabadtéri Játékok)

Fordította: Mészöly Dezső. *Díszlettervező:* Fehér Miklós. *Jelmeztervező:* Schäffer Judit. *Zeneszerző:* Vajda János. *Rendezte:* Szinetár Miklós.

Szerepkők: Hámori Ildikó, Jani Ildikó, Martin Márta, Szabó Sándor, Bessenyei Ferenc, Vajda László, Hegedűs D. Géza, Lukács Sándor, Gelley Kornél, Kovács János.

BÁRON GYÖRGY

Hamlet és western, zenével

A Boglári Játékszín két bemutatója

A balatonboglári Vörös Kápolnánál, amely néhány éve még az avantgarde és konzervatív művészi szemlélet egyenlőtlen összecsapásának zajos porondja volt, napjainkban legfeljebb szúnyogoktól háborgatott békés színházi estéken derülhet és épülhet a vakációzó nagyérdemű. A színházművészet hasonló összecsapásai másutt már lezajlottak, s most - vendégművészek társaságában - az új törekvések első számú csapata, a kaposvári vert tanyát a sok vihart megért kápolnaudvaron, hogy végre, a szórakozta-tó műsorok és a zenés haknik mellett igazi nyári színház is működjék Magyarország kánikulai fővárosában, a Balaton-parton. Nehéz feladat persze a hely szelleméhez illően könnyed és ugyanakkor színvonalas, gondolatgazdag előadással előrukkolni; a megoldás ezért csak felerészben mondható sikeresnek.

Az első bemutató, *a Paraszt Hamlet* nemcsak ritka színházi élménnyel, ha-nem a felfedezés ugyancsak nem túl gyakori örömével is megajándékozta a nyaraló publikumot, amely remélhetően mindörökre megjegyezte magának a szerző, a nálunk mindeddig teljesen ismeretlen, bár szülőhazájában és Lengyelországban a hírek szerint igen sikeres, jugoszláviai *Ivo Bresan* nevét. Mert a kánikulai naptól barnára sült, tagjaiban még a balatoni víz játékát őrző közönség létfontosságú problémával szem-besült ezen az estén. A színpadi és színpadon kívüli gondolkodás ama alapkérdésével, milyen korunk kelet-európai Hamletje, Claudiusa, Ophéliája, Poloniusa.

A Hamlet feltehetően azért válik mindenkori tudatállapotunk próbakövévé, mert zseniális *szinopszis,* ördögi *vázlat,* mindig újraformálható *cselekvési terv.* Mint a sakkjáték ama hatvannégy kockája és harminckét figurája, amely, legyen bár túlontúl ismerős, mégis végtelen variációsort tesz lehetővé. *A Hamlet a* legifjabb az emberiség közös tudatát alkotó mítoszok közül. Az egyetlen, amelyben maga az átköltés, az egyik megformált variáció vált legendává, minden lehetséges változat tárházává. A véglegesen lezárt műegész és a képlékeny, alakítható közösségi legenda csillogó találkozási pontja a dráma; ebből fakad megfoghatatlan zsenialitása, talányossága. Okkal írta róla Kott, hogy „olyan, mint a szivacs . . . Minden idők legfurcsább darabja ez; és épp a hézagai, meghatározásainak hiányosságai folytán".

Széles ezért a különböző *Hamlet-vál*tozatok skálája, az egyszerű rendezői értelmezésektől a teljes átírásig. Ivo Bresan drámája a skála egyik végén helyezkedik el: önálló darab, bőséges utalásokkal a Shakespeare-tragédiára. A földhözragadtan mai játék színtere a negyvenes évek második felének kis jugoszláv faluja, ahová, valamiféle botor véletlen folytán, megidéződik Hamlet szelleme. S ettől az események átértelmeződnek, furcsa fényben kezdenek el tündökölni.

Pedig a történet korántsem hamleti. Téeszelnök szerepel benne, párttitkár, tanító és faragatlan, többé-kevésbé jó szándékú horvát parasztok. A színhely pedig a falu faácsolatú kultúrháza, melyben a téeszgyűléseket tartják; a falon zászlók, címerek és feliratok buzdítják a szép jövőért végzendő áldozatkész munkára a tagságot. Ez a kor színtere, valóban; itt kell meglelni Elektrát, Oidipuszt, Hamletet - mindazokat a hősöket, akikkel az emberiség ősidők óta meghatározza önmagát.

A darab kerettörténete olyan egyszerű és sematikus, hogy önmagában legfeljebb blődlire, a butaságok üdítő ki-kacagására ad lehetőséget. A nagy hatalmú elnök-párttitkár ugyanis elhatározza: a tagság, kulturális előrehaladását bizonyítandó, színjátékot fog előadni. „Egy olyan előadást, amiben kifejeződik, mondjuk, a mi szocialista valóságunk, mindaz, ami, teszem azt, pozitív és az is, ami negatív." Csakhogy a falubeliek nem ismernek sem ilyen, sem másfajta színdarabokat. Egyikőjük-nek rémlik csupán halványan, hogy valamikor a városban, véletlenül, becsöppent egy színielőadásra, ahol valami Amlett ment. El is meséli, s előadásából a tagok, okkal, előadható darabra következtetnek: van benne szerelem, szép nők, kiadós verekedés, jobb nem is lehetne. Csupán a falu egyetlen értelmiségije, a fiatal tanító véli, hogy ez *a Hamlet* túl nehéz falat a téesztagok számára. A téeszelnök azonban, számos értékes dia-dallal a háta mögött, úgy gondolja, a csetnikek és a németek után neki egy angol drámaíró sem okozhat problémát. Harcba indul hát, ezúttal Shakespeare

ellen, és győz. Átíratja a tanítóval a darabot maira és szocialista célzatúra; szörnyű klapanciákban, vaskos trágárságokkal és bárgyú dalocskákkal.

A fiatal tanító eleinte kétségbeesetten tiltakozik: ő nem tudja megírni az új, szocialista *Hamletet;* majd egy erőteljes zsarolás után elvállalja az átdolgozást. Es ennek a végletekig megfélemlített tanítónak a dilemmájában már egy másik dráma körvonalai bontakoznak ki: egy igazi Hamlet-drámáé. Szereplői a kis horvát falu lakói, akik ilyen vagy olyan módon megnyomorított áldozataivá és kiszolgálóivá válnak egy hazugságra és erkölcstelenségre épülő világnak. A tanító nem puszta félelemből vállalja el az új *Hamlet* megírását; döntésé-be a történelem démoniológiájának szomorú felismerése is belejátszik. A „ki-zökkent időt" nem tolhatja helyre, megírja hát a kor kívánalmai szerinti *Hamletet:* sematikusat és ostobát, kicsit a maga keserű mulatságára is. Egy mai értelmiségi Hamlet pillanatnyi gyötrődé-se ez; szinte csak kivillan az általános bárgyúságból, majd zökkenőmentesen belésimul, különvéleményét és kételyeit megtartva önmagának. A faluban azonban egy valódi Hamlet-dráma is lejátszódik. Az egyik fiú apját, hamis váddal, a nagy hatalmú elnök-párttitkár börtönbe záratta, ahol az atya öngyilkos lett. A fiú a faluban bolyong, bosszúra, elégtételre készül. Ezenközben a kultúrházban a tagság *a Hamlet* című operettet próbálja. A tanító pedig, ördögi ötlettel, a fiúra osztja Hamlet, az elnökre pedig Claudius szerepét, s a többi falubeli is alkatához simuló szerephez jut. A párhuzamosan futó két történet hátborzongató tragikomédiává fonódik egy-be. Az egyik mintegy megemeli, újraértelmezi a másikat: történelmi és általános emberi távlatokban tükrözteti.

Miközben a megváltoztatott *Hamlet-*tragédia optimista fényben tündököl, a falu derűsnek és haladónak hirdetett valósága a hamleti pokol bugyrait tárja fel. Mindkét helyzet kifordul sarkaiból, ellentétes megvilágításba kerül. Szikrázó egymásnak ütközésükből virtuóz játék bomlik ki; ijesztő és elgondolkodtató. Hamlet-dráma, ahogy ma megírnák, és Hamlet tragédiája, ahogy korunk valóságában lejátszódik. A falusi színjáték egy elképzelt, idealizált „valóságot" tükröz, a falu valósága azonban véresen shakespeare-i. Csak éppen nem veszik észre. Mert megszédültek saját vágyálmaiktól, a csillogó szóvirágok-

Jelenet a Paraszt Hamlet balatonboglári előadásából

tól, és már a *Hamletet* is csak ilyen „átköltésben" hajlandók elfogadni.

Kétségkívül ott izzik ebben a darabban a színjáték és a valóságos élet viszonya, mint azt az előadásról szóló egyik beszámolóban olvashattuk. A szín-játék szerepe azonban, akárcsak Shakespearenél itt is metaforikus jellegű. Sűrítetten jelképezi a „látszik" és a valóság ellentétét. Ivo Bresan feldolgozása mélyen hamleti szellemű abban az értelemben, hogy benne mindenki szerepet játszik. Hamlet kényszerűségből, tudatosan álarcot viselve, a többiek pedig öntudatlanul elfogadva szerepüket ebben a „színház az egész világ"-ban, melyben csak kevesek számára válik érzékelhetővé a valóság.

Az eredeti Shakespeare-drámával ellentétben ez itt két szereplőnek, a tanítónak és a fiúnak adatik meg. Figurájukban két ismerős Hamlet-értelmezés visszhangzik. A falusi tanító „értelmiségi-Hamlet", akinek cselekvőképességét megbénítja a felismerés, hogy a „kizökkent idő" nem tolható helyre. „Már tíz éve viaskodom a butasággal, és üldözöm ezen a terepen - mondja. - Már öt faluból kergetett el eddig, és itt, ebben a hatodikban világossá vált, hogy jó lakótársként össze kell férni vele."

Benne a hamleti attitűdből már csak a „színről színre" látás maradt meg, gyakorlati következmények nélkül. Jocó, a fiú alakja a „lázadó-Hamletet" idézi. Ő is a hazugságok mögé lát, de szemhatára pusztán a falu; az adott ellentmondások nem válnak lételméleti érvényű általános felismerések forrásává. Az apját akarja megbosszulni, s ezzel a „kizökkent időt" helyretolni. Gondolkodásának korlátja cselekvésének feltétele. Mert a teljes tudás - a hamleti dilemma másik végpontja -, láttuk, cselekvésképtelenséghez vezet. „Barátom, te még naiv vagy - mondja neki a tanító. - Azt hiszed, ha megtalálod a tolvajt, és rámutatsz az ujjaddal, a helyes kerékvágásba zökken minden."

Játék, szerep és valóság shakespeare-i dialektikája hatja át Bresan darab-ját. Szerepet játszik mindenki, de eközben egy színdarabot is előadnak, amely - akárcsak *a Hamlet* egérfogó-jelenete - történetesen a szerepek mögötti valóságra utal. A játékot azonban, a falusi Hamleten kívül, mindenki élvezi: az „udvar" és az „uralkodóház" azért, mert végre valódi késztetéseik törhetnek a felszínre, a tanító pedig azért, mert fölséges mulatság számára ezen ösztönök gáttalan előáradása egy *Hamlet-*

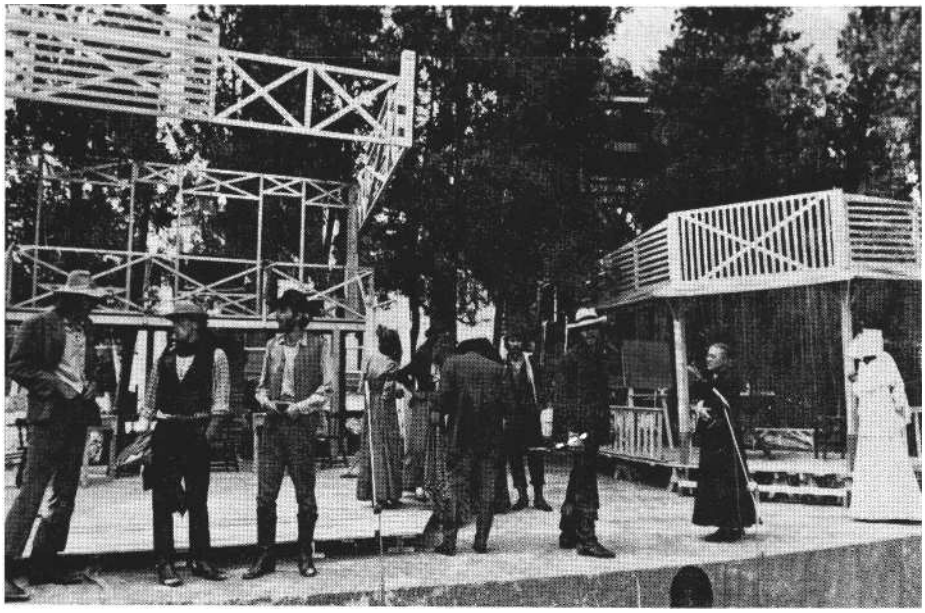

Jelenet Paul Foster Silver Queen Saloon című musicaljéből (Fábián József felvételei)

tandráma ürügyén. Az ifjú hősnek azonban nem kell a maskarás színjáték. Neki az igazság kell és a bosszú. Az igazi Hamlet.

Bresan darabja hamleti ívelésű, jóval kisszerűbb és jelentéktelenebb azonban benne minden, mint a dán királyfi történetében. Ott még az ocsmányságnak is volt valamely illő *formája,* eleganciája. Hatalmi harc országért, nőért, becsületért. Ettől tragédia. *A Paraszt Hamlet* azonban mintha kicsinyítő tükörben mutatná az ismerős történetet. A küzdelem tétje csupán néhány ezer el-bitangolt dinár, a harc pedig harsány kakaskodás a szemétdombon. Bresan játéka szükségszerűen tragikomédia: kis-szerű és fenséges találkozik benne. Már ettől szomorúan korunkbéli ez az átirat, s még inkább azzá teszi az eredeti történettől eltérő befejezése. A falubéliekből ugyanis az az erkölcsiség és minimális tisztánlátás is hiányzik, amely Ophéliát, Laertest vagy Gertrudist jellemezte. Számukra hiába érkezik el az igazság pillanata, nem látnak és nem értenek semmit. A szereplők nem zuhannak a porba, nem ér véget a színjáték, hogy Fortinbras beléptével újabb kezdődjék. A játszók egyesült erővel űzik el a szín-padról, a faluból az igazát bebizonyító paraszt Hamletet, majd fergeteges örömtáncot járva folytatják az előadást. Eljátsszák korunk Hamletjét - Hamlet nélkül. A bravúros szerkezet mellett ez a finálé a másik nagy trouvaille Bresan darabjában. A „felesleges ember" kiiktatásának zökkenőmentesebb módozatai alakultak ki, mint a shakespeare-i vér-fürdő. Mindenki életben marad, Hamletet elűzik, Claudius pedig zavartalanul országol tovább Dániafalván. S pereg a végtelenségig *a Hamlet* című zenés-táncos népszínmű.

Mivel Bresan átírása maga is értelmezés, Babarczy László, jó érzékkel, elsősorban az írott dráma korrekt színpadra állítására törekedett, okkal bízván a szöveg erejében. Rendezése kellő egyensúlyt tartotta népszínmű és a tragédia között, még akkor is, ha ez a darabbéli libikóka okkal billent meg az előbbi javára. Ebben a játékban a népszínmű valóban szinte elsodorja a tragédiát. A két történet különböző stílusa teszi jogossá a kétféle játékmodort is: a titkárt alakító Kátay Endre, a kocsmárosnét játszó Olsavszky Éva és a népfrontelnök Dánffy Sándor magabiztos harsányságát, és a két fiatal, Máté Gábor és Básti Juli csöndesebb, visszafogottabb színészi stílusát. A Pauer Gyula megfelelően tágas és barátságtalan kultúrházában játszódó előadásban hálás, kissé játék-mesteri szerep jutott a megkeseredett tanítót játszó Helyey Lászlónak, akinek színrelépéséhez az előadás legemlékezetesebb percei fűződnek. Vérbeli mai intellektuel, aki mindent ért, de - vagy: épp ezért - semmit sem tesz. Rokonszenve azonban Hamleté, aki helyette is cselekszik, láttuk, milyen siralmas eredménnyel.

*

Ivo Bresanéval ellentétben igencsak jól csengő név fémjelezte a boglári Játékszín másik bemutatóját, *a Silver Queen Saloont.* Szerzője Paul Foster, az off-off-Broadway atyamestere, a La Mama lelke, aki már jó néhány remek darabbal és vaskos színpadi meglepetéssel örvendeztette meg a színházrajongókat. Meglepetés ezen az estén is akadt. A *Silver Queen Saloon* ugyanis szabályos western-musical, olyasféle, amely ellen Foster hajdan az off-off-Broadwayn harcba szállt. Nagy mesterségbeli tudással megírt vérbeli profi zenés játék, hangulatos muzsikával, szerelemmel, harccal, remek szórakoztató este lehetőségét kínálva. Hamisítatlan western-sztori, amelyben a filmvászonról ismerős vadnyugati történetek minden rekvizituma fellelhető. A színhely: egy kis nyugat-amerikai település kocsmája-bordélyháza, a jól ismert lengőajtóval, a hosszú bárpulttal és az emeleti szobákba vezető falépcsővel. Itt él a marcona Negatív Hős (Lukáts Andor), a lelkében költői ábrándokat kergető, de azért a colttal is biztosan bánó Pozitív Hős (Spindler Béla), s ide érkezik a titokzatos, vad asszony (Kishonti Ildikó), akinek személye körül a szenvedélyek összecsapnak, s akiért a darabvégi nagy pisztolypárbajban a Pozitív Hős lepuffantja a Negatív Hőst. Olyan remekbe szabott western-sztori ez, hogy John Ford annak idején bizonnyal egyik legjobb filmjét rendezte volna belőle, John Wayne-nel és Henry Fondával a főszerepekben. A western ugyanis elsősorban filmműfaj : a lovasvágták és üldözések, a kocsmai verekedések, csaták és pisztolypárbajok színpadon nehezen jeleníthetőek meg izgalmasan és gördülékenyen; díszletszagúak és mesterkéltek maradnak. Amikor Foster ilyen klasszikus zenés westernt írt, bizonnyal egy tökéletesen összeforrott, magabiztos színészekből ál-ló zenés társulat és egy kivételes mesterségbeli tudással megáldott, nagy rutinú musicalrendező képe lebegett a szeme előtt. Egy színházi John Ford, mondjuk. A játékot Bogláron azonban nem ő, hanem Lengyel Pál rendező és a főként kaposvári színészekből egybeverbuvált alkalmi társulat állította színpadra. Lengyel Pál jó néhány amatőr, majd később profi munkájával (legutóbb tavaly Pécsett egy másik Foster-darab, az I. *Erzsébet* színpadra állításával) bizonyította, milyen tehetséges rendező, s az alkalmi társulat többi tagja sem szorul a kritika egyéb érdemeket elsőroló mentségé-re. A darabválasztás azonban eleve le-hetetlen helyzetbe hozta őket. Mintha, mondjuk, *a Hairt* kellett volna elénekelniük-eljátszaniuk, néhány hetes próba után, a sebtiben felállított boglári dobogón, öt lelkes muzsikus kíséretével. Hol-ott ehhez 'tökéletes technikai felszereltségű színpad szükségeltetik, elsőrangúan éneklő, mozgó és játszó színészek összeszokott csapata, köztük olyan személyiség, aki meg tudja rajzolni a színpadon a legendás Vad-nyugati Hős sziluettjét. S végül, természetesen, a műfajban otthonos rendező, aki technikailag hibátlan előadást te-

remt, a western-szabályok és hatáselemek biztos ismeretében. Ennek hiányában csak egy átértelmezett, ironikus, ne-tán parodisztikus vadnyugati játékkal lehetett volna megpróbálkozni, annak ellenére, hogy Foster láthatóan nem ilyet írt.

Az előadást így a megoldhatatlan feladattal folytatott, jó szándékú, helyen-ként eredményeket is felmutató küszködés jellemezte. Jószerivel egyetlen szereplő sem akadt, akinek hangja, játéka, mozgása egyaránt alkalmas lenne az ilyesfajta musicalszerepek gördülékeny eljátszásához. A vendég, Kishonti Ildikó az egyetlen kivétel; sajnos láthatóan ő is tudta ezt. Olyan királynői gőggel vonult a színpadon, mint aki nem érti, hogyan csöppent ennyi nehézkesen skálázó kórista közé. Sértett hercegnőt játszott vad és érzékeny pusztai asszony helyett. Lukáts Andor elég jelentős színpadi egyéniség ahhoz, hogy egy marcona kisvárosi hőst megjelenítsen, musicalénekesi képességeknek azonban fel-tűnően híjával van. Hasonló a helyzet Csákányi Eszterrel is, aki sziporkázó bájjal játszotta el a szerelemre és házasságra áhítozó csúnya tanítókisasszonyt, hangja azonban ezekhez a szárnyaló dallamokhoz kevés. Spindler Bélának ezzel szemben tiszta és szép az ének-hangja, igazi súlya, személyisége azonban még nincs a színpadon. Ahhoz legalábbis csekély, hogy legendás vadnyugati lovag lehessen. A zenés műfaj másik alapkövetelménye, a mozgás, a tánc is nehézkesre és iskolásra sikeredett: nincs szomorúbb látvány ebben a mű-fajban, mint a vérszegény, óvatos mű-verekedés, a látszatzuhanások, a levegőbe-pofonok. Meg az olyan táncok, amelyekben a táncosok láthatóan nagyon figyelnek, ne vétsék el a lépést. Néhány jó mellékszereplő és kedves, szívderítő pillanat azonban így is akadt az előadásban: Eperjes Károly csaposa például, és Sándor Erzsi Cselényi Nóra vénlánykettőse. A játék legfőbb erénye a Kormorán együttes hangulatos muzsikálása, amely némiképp feledtette az előadás egyéb hiányosságait. Úgy szólaltatták meg John Braden elsőrangú számait, hogy néha csaknem elhittük: igazi broadwayi nagyzenekar játszik a boglári kápolnaudvar vadnyugati kis-várost idéző díszletfalai mögött.

BÁNYAI GÁBOR

Magyarok vagyunk: tartsunk szét!

Vámos Miklós darabja Egerben

Az idei nyáron sem hagyott alább drámaíróink és szabadtéri színházaink történelemfaggató, mítoszromboló kedve. Lassan ott tartunk már, hogy hiányozni fog, ha a nyári évadban nincs legalább egy olyan előadás, melyből kiderülhet: akkor és ott is hibáztunk, már akkor lépést tévesztettünk. Magyarságtudatunk alakításának fontos állomása az öngúnyba, paródiába öltöztetett illúzióté-pegetés s a. nyári várjátékok divatja a lehetőséget is kínálja az ironikus megközelítésre.

Ennek a jó néhány éve tartó folyamatnak részeként, logikus láncszemeként mutatták be idén Egerben Vámos Mik-lós *Háromszoros vivát!* című „képtelen" krónikáját.

Valló Péter rendezői pályájának eddigi állomásai egyazon problémát hangsúlyoznak makacsul. Nevezetesen azt, hogy Valló évek óta igyekszik egy olyan totális színházi formát találni, mely tartalommá bír emelkedni. Formát, mely nyelv feletti, artisztikus és konvertibilis - ugyanakkor politikus, kétkedő, polemizáló. Hazai. Magyar. Éppen ezért az általa bemutatott darabok formajátékok is, a magyar színpadról hiányzó láncszemek. Színpadi gépezeteiben abszurditás, öngúny, cseppnyi önsajnálat és arculütő történelmi szembesítések munkálnak. Valló előadásai eladhatók lennének bármely fesztiválon: érteni csak itthon lehet őket.

Ennek a jó néhány éve tartó folyamatnak logikus lépéseként jutott most el Valló a magyar történelem egy szeletének bemutatásához. Az anyag annak a Vámos Miklósnak a darabja, akivel nem először dolgozott már együtt.

Hova menjenek a kunok?

Ennek a darabnak és előadásnak láthatólag ez a legfontosabb kérdése. Hová is menjenek? Több lehetőség kínálkozik.

Mehetnek például a tatárokhoz. Csatlakozhatnak a világuralmi terveket szövő s minden bizonnyal nagy katonai erővel rendelkező kánhoz. Jut nekik is a harcból, s majdan a koncból is. Egy részük el is megy tatárnak. Sorsuk a továbbiakban ismeretlen.

Mehetnek - jöhetnek! - például a magyarokhoz. Felajánlani katonai tudá-
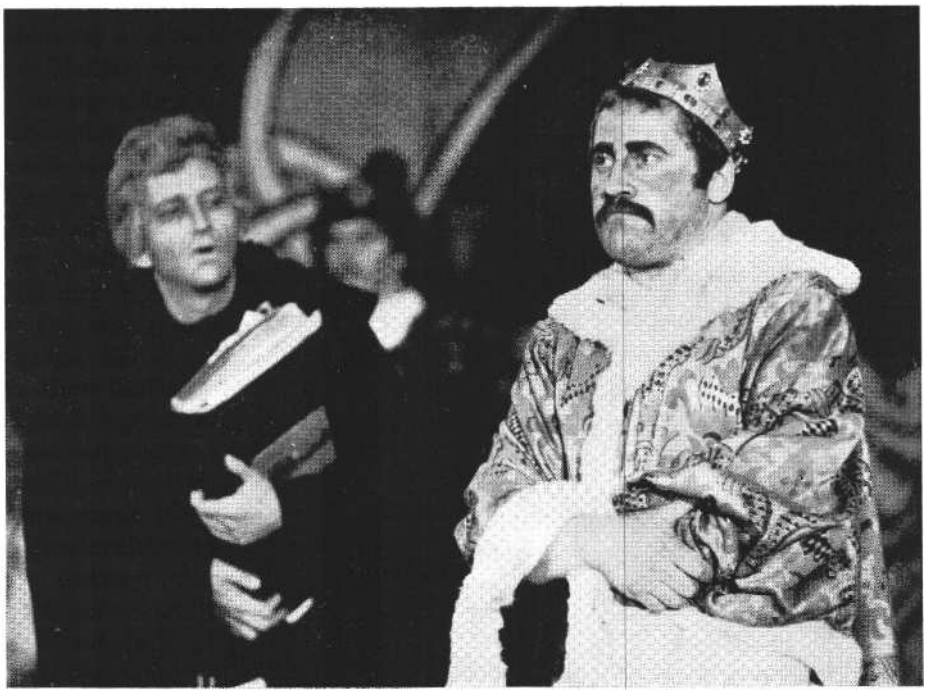
Kern András és Koltai Róbert Vámos Miklós Háromszoros vivát! című játékében (Agriai Játékok) {MTI fotó-Ilovszky Béla felv.)